

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

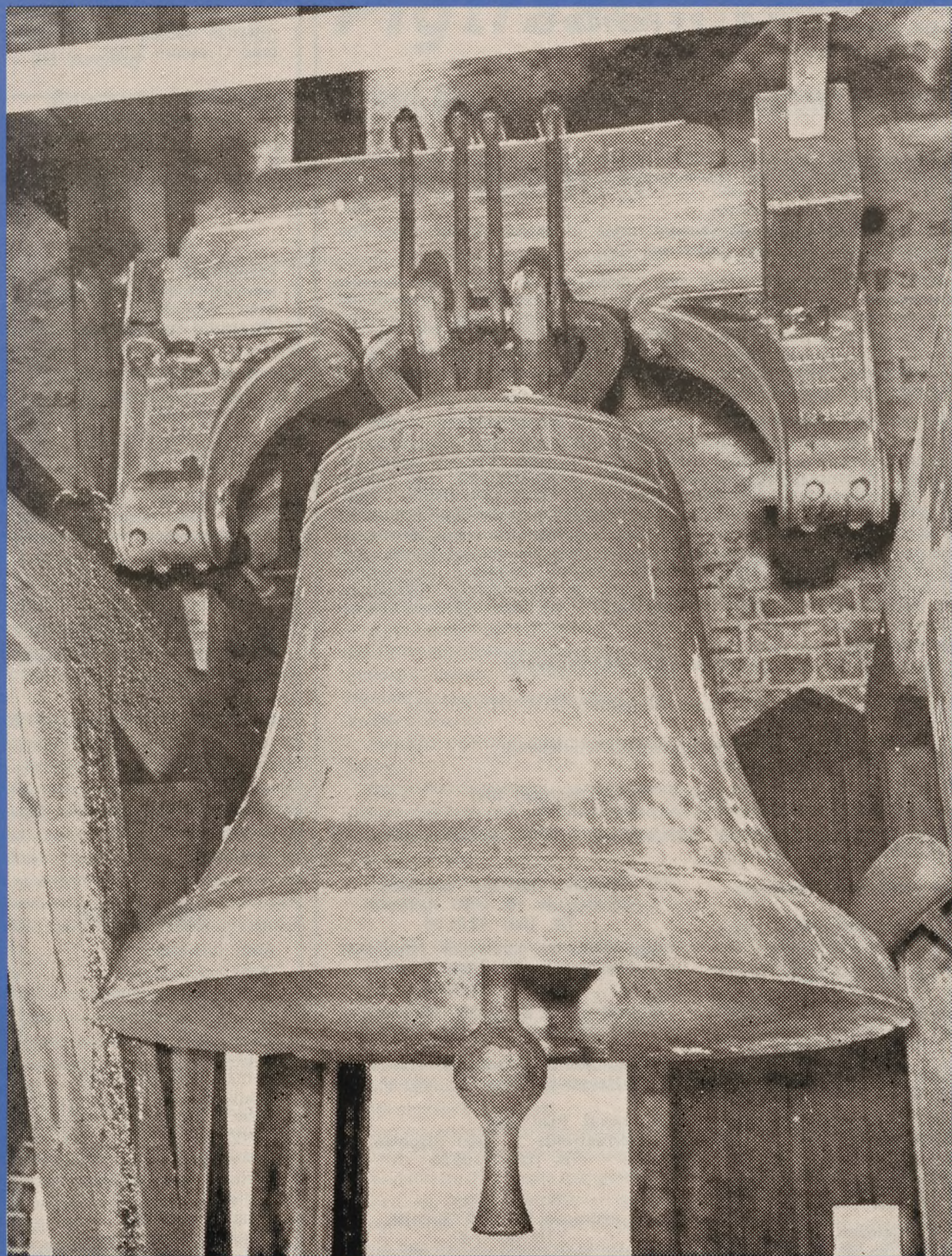
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nr. 11-12
NOV.
DEC.
1974

Så kimer juleklokkerne

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HDS. KGL. HØJHED PRINSESSE MARGARETHA

Henvendelser om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til medlem af bestyrelsen, politiassistent S. Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 København, Brønshøj, tlf. (01) 71 72 72.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, 2400 København NV.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øget aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og internert, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. – Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande – og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgård, 4293 Dianalund
Tlf. (03) 56 02 07

Næstformand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Borgergade 23 B, 8700 Horsens
Tlf. (05) 62 39 91

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup
Tlf. HE 77 80

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109,
2400 København NV. Tlf. skolen 10 54 21, privat 10 41 28.

Politiassistent S. Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 København, Brønshøj
Tlf. (01) 71 72 72.

Den øvrige bestyrelse består af:

Direktør, civilingeniør
Mogens Dyre, Gildbækhus,
6430 Gildbo pr. Nordborg
Tlf. (04) 45 12 32

Overpostbud E. Holger Grome,
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6
2900 Hellerup. Tlf. HE 7780

Rektor Paul Holt, Præstevangsvej 35,
8210 Århus V. Tlf. (06) 15 48 05

Direktør G. Jespersen,
Herning Klædefabrik, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen, Rollosvej 3,
5200 Odense V. Tlf. (09) 12 66 03

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, 8000 Århus C
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke,
Brødregade 19, 8900 Randers.
Tlf. (06) 42 51 30

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, 8000 Århus C.
Tlf. (06) 13 57 23

Førstelærer P. E. Mahler, Ebberupvej
5631 Ebberup. Tlf. (09) 74 12 15

Kontorchef O. Olesen, Leonorasvej 8,
9000 Hasseris, Ålborg. Tlf. (08) 18 04 51

Provst Poul Riis,
Herrestræde 1, 4200 Slagelse.
Tlf. (03) 52 05 33

Solvejg Skjøtt,
Ibstrupvej 25, 2820 Gentofte,
Tlf. GE 71 87

Hv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets alle 10, 2100 Kbh. Ø
Tlf. Øbro 4172.

Bladet »PIGTRÅD«

Organ for og udgivet af Kamme-
raternes Hjælpefond. Udkommer
med 11 numre årligt.

Ved bestilling af abonne-
ment benyttes girokonto
nr. 780.

ANNONCER:

Ekspedition, abonnements- og
annonce-afdeling: Grenågade 14,
2100 København Ø. TRia 888
(kontortid 10–12, lørdag lukket).

Ved indbetaling for an-
noncer benyttes girokonto
nr. 5 55 38.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes lettets og hurtigst
ved henvendelse til udleverings-
postkontoret.

REDAKTION:

Ansvarshavende redaktør:
skoleinspektør Johs. Fosmark.
Frederiksborgvej 109,
2400 København NV.
Skolen: 10 54 21. Privat 10 41 28.

TRYK:

Midtsjællands Bogtrykkeri %
Tølløse.
Telefon (03) 48 51 57.

INDHOLD:

Årets julehilsen	183
Julen i Versenlejren	185
Julen i Neuengamme	187
Ryvangen juleaften	187
Julehilsener	189
Pilgrimsfærd	189
4. maj-huset på Anholt	191
Mødelokalerne bør være nabo til Ryvangen	193
2 krigsår i Berlin	195
Årsmødet på Fyn	197
Forfølgelse af det danske mindretal i nazitiden	199
Winston Churchill	201
Mindedag i Ladelund	203
Gestapofangerne	209
Froslevlejrens fremtid	212
Runde dage	212

AUGUSTUS og KVIRINIUS

Årets julehilsen skrives af provst Vincent Lind, Fruens Bøge, tidligere 50'er fra Porta.

Der er to personer, som man godt kan få lidt ondt af hvert år til jul. Skønt ingen vist, dengang de levede, tænkte på, at de trængte til medfølelse. De selv allermindst.

Det er kejser Augustus og Kvirinius, som var landshøvding i Syrien.

★

Augustus. Roms store kejser. Imperiets grundlægger. Man ved ikke rigtigt, om han var et geni, der skabte en udvikling, eller om han blot var en klovn, der af vanvare og fordi andre skubbede til ham kom til at sætte sig det rette sted til rette tid og derfor kom til at lægge navn til en udvikling.

Men han er ihvertfald blevet selve indbegrebet af alt romersk væsen: lov og orden. »Romerfreden«, som ikke var nogen lykkelig fred. Det var undertrykkelsens og slaveriets fred, men dog med økonomisk vækst, samfundsudbygning, voksende samkvem mellem større dele af verden end nogensinde. Augustus står for en international kultur, som stadig kan inspirere både kunstnerisk, politisk og teknisk.

★

Kvirinius er en af hans betroede folk. En højtstående embedsmand i provinsforvaltningen, en mand af romersk adel i fedt embede. Løvrigt samvittighedsfuld og højt begavet.

Augustus og Kvirinius, - det er folk, som er vant til at give ordrer og se dem blive fulgt. De er støbt til at herske. De har historiens tømme i hænderne. Fra dem kom dekretter med dybt indgribende virkning for millioner af mennesker. Der, hvor de er, dér sker det.

Der er da også en egen pompøs klang i den måde, hvorpå Lukas omtaler de to: »Der udgik en befaling fra kejser Augustus, - mens Kvirinius var landshøvding i

Syrien«. Det er en befaling på to ben. Man ser den formelig marchere af sted for at sparke døren ind hos folk og smække døren i efter sig, når den går videre.

Men evangeliet skynder sig, alt hvad det kan, bort fra de to og deres befaling. Det vil ud til de små provinser i provinsen. Til mennesker, som ikke har anden tømme i hånden end den, som styrer et lille gråt æsel, og som kender mere til at bede end til at befale.

Og dér sker det.

Juleevangeliets »og det skete« virker som om fortællingens tyngdepunkt i store ryk flytter sig fra kejserpalads og høvdingborg til provins og småby og landsby og stald og krybbe, hvor det falder til hvile. Dér skete det.

Augustus og Kvirinius tjener bare til datering.

Og år efter år læses nu dette juleevangelium. Og Augustus og Kvirinius er kun to navne, vi haster forbi for at komme til barnet i krybben.

En lidt krank skæbne for så store folk.

★

NU ER DER JO ikke noget som helst betydningsfuldt ved at sidde her fedt og godt i 1974 efter Kristi fødsel og finde det yndigt som evangeliet haster forbi stortheden og slår sig ned i ringheden.

Væsentligere var det, om man befandt sig i ringheden - og opdagede, at dér indfandt sig Guds herlighed.

Jeg må bekende, at når jeg går 30 år tilbage til julen 1944 i Porta Westphalica, så erindrings jeg ikke nogen evangelisk herlighed. Jeg husker julen som en fabelagtig oplevelse, hvor der udgik en befaling på to ben fra den lokale Kvirinius, om at alle lejrens tæpper skulle bringes ud og rystes og derefter drysses med DDT, mens lopperne i køjernes halmsække fik lov til at beholde julefreden.

Salen blev prydet med et såkaldt pæretræ, en gran med elektriske pærer og glimmer. Danskerne fik udleveret hver ¼ røde-kors-pakke, ribbet for al emballering, og vore russiske kammerater stjal, hvad de kunne, fra os, retfærdigt og opfindsomt.

★

HELE LEJREN fik julegrød, tilberedt af røde-kors-pakkernes havregryn og ovomaltine. Franskmand og russere sang, så det fyldte rummet. En gruppe danskere sled sig igennem et vers af »Julen har bragt« uden at opnå enighed om teksten og med den erfaring indhøstet, at der er ting, vi kan bedre end netop at synge. Det var en jul med så megen materiel og scenisk herlighed, at den relativt forstået overflyver romerkejsereens.

Nu er det meget tænkeligt, at denne erindring ikke gengiver virkeligheden, fordi den huskes af en, som dengang befandt sig i en følelsesmæssigt og intellektuelt blokeret tilstand. Det kan godt være, at andre vil huske, at netop dér dengang begreb de, hvad julen har at meddele.

Det gør mindre til sagen. Guds herlighed har nu engang én gang for alle valgt at indlogere sig i ringheden, som den er - også i den åndelige armods ringhed.

★

DET HÆNDER nok, at vi synes, at julen på en underlig måde haster os forbi, øjensynligt på vej til andre steder og andre mennesker end os. Det er nok, fordi vi spiller så mange Augustus-roller og er at ynke for det.

Men det hænder også, at en 30 år fjern erindring om sønderlået menneskelighed trænger sig på og kræver at være billede på noget, som vi altid er på vej til at blive: fattige, magtesløse og indespærrede, - og vores kærlighed slår ikke til. Det er ingen yndig erindring, og billedet ville ikke gøre sig som julekort. Men det fortæller om at være på julens bestemmelsessted.

Det er dog en erfaring at leve med: at have været dér.

Vincent Lind

TØMRER- OG SNEDKERARBEJDE

Vinduer, facadeelementer og udvendige døre
udføres i høj kvalitet og til fornuftige priser.
Tilbud uden forbindende

RIC. ANDERSEN OG SØN

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING
TIMRING PR. 7484 VILDBJERG
TELEFON (07) 13 15 35

Jul langt borte fra hjemmet

Malermester Karl Salling Møller, Ålborg, fortæller om julen i Versen ude i marsken. Lejren var en udekommando til Neuengamme.

Hjemme var han medlem af Ranum-Nibe-konventet. I Neuengamme var hans fangenummer 54 573.

November og december var våde og kolde måneder, og den omstændighed, at vi aldrig kunne få tørret vort tøj, den mangelfulde forplejning og det hårde arbejde, bidrog til, at mange af vore kammerater bukkede under for det hårde pres, så der gik næsten ikke en aften i slutningen af dette efterår, hvor vi danske ikke var samlet for at mindes en god ven, som ikke kunne mere.

Den travle og hektiske stemning, som vi kendte fra tiden derhjemme i ugerne op imod jul, var der ikke noget af. Det kunne for den sags skyld godt have været noget, som foregik på en anden klode, så uvirkeligt forekom det os, at julen kunne være noget særligt. Tankerne søgte en ekstra gang hjemover, for ligesom i fantasien at forestille sig, hvad de netop i denne tid gjorde og forberedte til den jul, som snart skulle komme.

Men det var svært for fantasien at danne sig disse billeder i den barske hverdag, hvori vi befandt os.

I lejren foregik alting på samme måde. Hver dag i efteråret gik med hårdt arbejde, og en så mangelfuld forplejning, at vore tanker beskæftigede sig med den altid nagende sult.

Alligevel nærrede vi det skjulte håb, at vi i anledning af julen ville få ekstra ration og en smule frihed, for vi havde i den tid, vi havde været der ikke haft en eneste fridag. Men selv på dette uhyggelige sted var det umuligt at holde en vis julestemning ude, nu var det et desperat håb om, at noget skulle blive bedre. Små forberedelser til julen blev der dog gjort, arbejdskommandoerne smuglede små graner fra arbejdspladserne med ind i lejren, og som lametta samlede vi staniolstrimler, der var nedkastet fra allierede flyvere for at vildlede det tyske radar. Disse strimler var vort eneste pynt på det, som skulle være vort juletræ.

Den 24. december oprandt. Dagen begyndte som alle andre dage, men arbejdet blev afbrudt ved middagstid. Dette skete dog ene og alene for, at det tyske vagtmandskab skulle kunne nå at komme tilbage til lejren for at fejre juleaften. Der var

ikke forberedt noget festmåltid til os, der var ikke en ekstra skefuld suppe eller et ekstra stykke brød. Vi fik den sædvanlige ration, så vort håb om julemæthed var slukket.

Selve juleaften fik dog et forløb, som gjorde et så udsletteligt indtryk på os, som oplevede den, at vi aldrig vil glemme den.

Der var mange nationaliteter i den barak, hvor vi danske boede. Der var hollændere, belgiere, franskmænd, polakker, tyskere og russere, men vi udgjorde denne aften en homogen forsamling. Vi prøvede alle at samles om julens budskab. Vi underholdt hinanden med at synge vore julesalmer, og dette fyldte barakken på alle disse tungemål.

Vi danske sang »Julen har bragt velsignet bud«, og der var ikke mange øjne, som var tørre dengang. Alle vore tanker vandrede den lange vej hjem til vore kære, som måske på samme tid sang Ingemans dejlige julesalme. Det var en betagende, men samtidig knugende oplevelse, hvor savnet og hjemlængslen slog ud i lys lue.

Lektor Paul Holt, som dengang stadig var i besiddelse af sit nye testamente, læste det hellige evangelium for os. Det var en gribende stund for os alle, både religiøse og ikke-religiøse. Der var især noget, der greb os alle i evangeliet. Det var, hvor Herrens engel forkyndte: »Frygt ikke, thi se, jeg forkynder Eder en stor glæde, som skal være for hele folket. Thi Eder er i dag en frelser født i Davids by«. Disse ord hængte vi os i, for der var måske også en frelse for os.

Denne juleaften 1944 var i sit ydre så besynderlig og forskellig fra alt, hvad vi kendte og følte med julen, hvor den rene og ægte julestemning vældede ind over os, uden den ydre glans og vellevned, og fyldte os alle med et håb om, at der måske alligevel var en frelse for os.

Derfor sluttede denne aften også så stemningsfuldt, idet alle på et tidspunkt, uden der var aftalt noget i forvejen, spontant på hver sit tungemål, begyndte at synge den julesalme, som vi kender som »Glade Jul, dejlige Jul«.

På hospital i stedet for i fængsel

Tidligere legationsråd i udenrigsministeriet Horst Wagner's sag er velkendt. Som sagkyndig i jødespørgsmål satte han Eichmann i stand til at foretage deportationer til udslettelseslejre af jøder i de besatte lande. Stadig lader dommeren i Essen, på forsvarerens anmodning, sagen trække i langdrag. Således går årene. Da sagen endelig 11. juli 1972 taget op, bliver den i løbet af 2 timer udsat på ubestemt tid. Wagner var for syg til at kunne møde i retten, han måtte underkaste sig en hofteledsoperation, hed det.

Wagner fik stadig udskudt denne operation. Det hed sig først, at der ikke var nogen seng ledig på hans læges klinik, dernæst at han først skulle underkastes en galdestensoperation. Endelig i 1974 var en tarmoperation nødvendig. Imidlertid går Wagner i sit 68. år.

Hvem tør tro på, at det nogensinde vil komme til en retssag i Essen mod Eichmann's prominente medarbejder? Wagner's medansvar for deportation af 514.934 jøder fra Ungarn, Grækenland, Frankrig, Slovakiet, Italien, Holland og Danmark - hvoraf mindst 356.624 mistede livet i tilintetgørelseslejre - har været dokumenteret i Nürnberg-processen.

Siden høsten 1956 har Wagner med myndighedernes vidende levet i Tyskland. Tidligere havde han efter flugt fra en interneringslejr opholdt sig i Italien. Den af flugten afbrudte sag blev genoptaget, og 18. november 1958 blev der i Essen indledet forundersøgelser. Statsadvokat og undersøgelsesdommer må bære ansvaret for, at Wagner ikke straks blev fremstillet for retten, for en sag, der er baseret på dokumentarisk bevismateriale, kunne på det tidspunkt have været forberedt, så alt havde været klart til retssagen. Dengang var Wagner 52 år og havde ikke så let kunnet søge tilflugt til hospitaler.

Landsrettsdirektør Hans Behringer og hans bisiddere må have ansvaret for, at Wagner ikke i 1968, da sagen første gang var berammet, kom for retten. Da havde speciallægen erklæret ham i stand til at møde frem.

Med hvilke følelser sidder man i Essen til doms over nogen, som anklages for at have dræbt eet menneske, når man lader en anden, der med fuldt overlæg har medvirket til udryddelse af mennesker i et omfang, der svarer til en storbybefolkning, få tilladelse til at ombytte fængselscellen med en hospitalsseng.

Fa. H. C. Müller

SKIBSEKSPEDITION

TORSHAVN

**CHR. HANSEN'S
LABORATORIUM A/S**

Sankt Annæ Plads 3 - København

Telefon 14 28 88

BJÆLDEKLING

Direktør Gunnar Jespersen, Herning Klædefabrik, har prøvet at holde jul i KZ-lejren Neuengamme ved Hamburg, og giver i en skildring af julestemningen i lejren. Han kommer også ind på velfærdsstatens jul.

Når tiden nærmer sig, da julemanden skal holde sit årlige indtog her på Jorden, hvad enten det nu foregår fra rådhuset i Herning eller et andet naturligt sted, så er hans komme længe forinden blevet varslet og bebudet. Allerede fra midten af november render man på skokke af nisser alle steder, hvor man færdes, og de kulørte, salgsprovokerende lysstofreklamer i vore forretningsgader får snart efter en ekstra lille tand i form af granguirlander med mange lys og stjerner på. Alle strøgets gode kræfter kappes om at stimulere den smukke julegavestemning, når der vrides klejner eller nørklæs med marcipanmassen omkring adventskransene rundt i hjemmene. I de senere år har vi tillige fået en julebuk, en halmged, der er kommet fra Sverige. Eftersom den kommer tomhændet, bliver den nu aldrig nogen alvorlig konkurrent til julemanden, højest hans forløber.

★

Da kirkefædrene for langt over 1000 år siden fastlagde julen til solhvervstid, var det klog taktik. Man overtog både romernes og germanernes urgamle solhvervsfester og befæstede derved kristendommens stilling. Det er muligt, at vore dages kirkefædre synes at den rest af hedenskab, som derved smuttede med ind i julen, har været lidt for levedygtig. Teoretisk kunne man jo flytte julen lidt tilbage, f. eks. til udsalgstiden i januar. Det ville ganske sikkert bringe forvirring i julehandelen, men i øvrigt være forgæves - for nisserne flytter med, og vi vil jo også nødtigt helt undvære dem - de er her blot lovlig længe.

★

Men julen har mange ansigter. I koncentrationslejren Neuengamme var klokken henad 9 om aftenen den 24. december 1944. I revierblok 3 havde stueformanden på nr. 5 som sædvanlig brølt sit: »Aborto, cabinetto, - scheissen, pissen, - los!« - Når denne dance macabre var overstået, blev dørene lukket, og natten kunne begynde.

Men det var jo dog juleaften, og ude i den brede midtergang kunne man se de kortklippede hoveder med de dybe øjenhuller samles i grupper. De magre kroppe sås ikke i halvmørket, kun kranierne, fangede det sparsomme, slørede lys, som kunne man tænke sig Vredens dag.

★

Da begyndte en eller anden at synge henne fra mørket i en af køjerne. Først lød kun den ene klare stemme, men snart blev den fulgt af andre. Flere og flere sang med. Det var, som voksede frem af skyggerne den gamle østrigske salme »Stille Nacht, heilige Nacht«, sunget på næsten alle europæiske tungemål - de få danske og norske blev »Glade jul, dejlige jul«. Vel 3-4 gange blev det første vers sunget, så døde sangen hen og efterlod en - tør jeg sige - gribende stemning i hver enkelt. Der var ikke mere. Det behøvedes heller ikke. - Julenat trods alt.

★

Men tilbage til vor velfærdsstat, hvor vi i mellemtiden har fået tændt under anden. Hjemme hos fru Hansen bliver den termostattyret, så hun kan godt gå med i kirken. Det vil hun også, selv om hun er dødtæt, og de bliver 14 til julefrokosten næste dag.

Thi det gælder jo for både dem, der praktiserer deres tro, og for dem, der ikke gør det, såvel som for dem, der i religiøs henseende ikke kan finde deres egne ben, at Lukasevangeliets underskønne julebudskab er indgroet i os fra barneårene - umisteligt.

Bjældeklangen vil aldrig helt overdøve klokkerne, der kimer julen ind.

Ryvangen juleaften

Traditionen tro indbyder Gestapofangerne til en højtidelighed juleaften i Ryvangen. Den begynder kl. 16 og afsluttes ca. 16.30.

I år taler Erik Beermann, der gennem mange år har været formand for Dachau-klubben. Desuden medvirker Studenterangforeningen, Lottekorpsset, Hjemmeværnet og spejderne.

Der tændes lys på gravene, ligesom der lægges blomster ved gravene og ved monumenter.

70 år

Direktør Jens Lillelund fyldte 70 år den 21. oktober.

Det var indsatsen i modstandsbevægelsen, der blev sat i relief. Men det var de efterfølgende fire årtier, der beviste, at han havde andre egenskaber end modet. Her placerede direktør Jens Lillelund sig markant i dansk erhvervsliv. Jens Lillelund kommer fra en jysk landmandsslægt. Han er født i Lime på Djursland og faderen var gårdejer.

Han kom til Zeuthen & Aagård og derefter i 1932 til National Kasseapparat. Her virkede han indtil begivenhederne under besættelsen gjorde det umuligt for ham at fortsætte. På det tidspunkt var Jens Lillelund dybt involveret i modstandsarbejdet. En overgang var han leder af Holger Danske-organisationen. Han var også med ved sprængningen af Forum og meget andet. Efter krigen blev han dekoreret både af briterne og amerikanerne og æresmedlem af Jødisk Ungdomssamfund for sin indsats i modstandskampen. Han fik den hædersopgave at være chauffør for Sir Winston Churchill ved besøget i København. Det var ved denne lejlighed Churchill sagde: Jeg har hørt en del om Dem, Mr. Lillelund. Tak, svarede Lillelund. Jeg har så sandelig også hørt en hel del om Dem.

På det tidspunkt var Jens Lillelund i fuld gang med at opbygge sin egen forretning. Den har siden udviklet sig til en vidt forgrenet og blomstrende specialvirksomhed, Jens Lillelund & Co. Gang på gang har Jens Lillelunds røst lydt i den offentlige debat. Gløderne fra de fem besættelsesår er aldrig slukket i det øjensynligt evigt unge sind.

topsikring^{AU/MLU}

Prom's
Kemiske Fabrik
a-s

KALVEHAVE

Tlf. 03 - 78 81 71

HILSENER VED ÅRSSKIFTET

LANDSFORENINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-1945

Landsforeningen sender de bedste julehilsener til alle medlemmer og andre, der i året 1974 har været med til at løse vore sociale opgaver.

Med ønsket om et godt og lykkebringende nytår 1975 sendes en hilsen til alle danske.

Bestyrelsen

Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme

Ønsker samtlige medlemmer og venner en rigtig glædelig jul og et godt nytår, med tak for godt kammeratskab i det forløbne år.

Bestyrelsen

HILSEN FRA BUCHENWALDKLUBBEN

Buchenwaldklubben sender Dem de bedste ønsker om en dejlig jul og et lykkebringende nytår i håbet om, at De fortsat vil fastholde Deres sympati for K.H. og dens medmenneskelige gøremål.

*Med venlig hilsen
S. Julsgaard Larsen
formand*

Bladet

Alle medlemmer, abonnenter, medarbejdere og annoncører bedes modtage de bedste ønsker for julen og det nye år. Tak for trofast følgeskab i arbejdet for vor sag.

Redaktionen

Pilgrimsfærd

Danske ex-fanger ærede kz-ofrene i Dalum, Versen og Meppen

Igen i år var turen til Meppen den 7.-8. sept. en oplevelse, som vi nødt vil undvære. Vi var ca. 30 deltagere, der mødtes i Meppen lørdag formiddag. Vejret var hederligt, ret blæsende, men også solrigt. Denne gang slap vi for den væmmelige tåge, som er så karakteristisk for Ems-området.

Vi kørte i kortege til udkommandoen Dalum, hvor vi besøgte det tidligere lejrområde. Derfra kørte vi til kz-gravene, hvor Tonni Johansen, Århus, nedlagde en krans ved monumentet, efter at Laurits Kjongerskov havde sagt et par ord om lejren. Det var en stor oplevelse for Tonni, da han ikke havde været i Dalum siden 1945.

På kz-kirkegården i Versen holdt Holger Grome ved mindestenen en gripende, men alligevel naturlig tale; han mindedes ikke alene de danske kammerater, som ikke kom hjem, men i lige så høj grad disse mange nationer, som havde mistet så mange på dette sted.

TUREN gik nu videre mod Esterwegen. Undervejs holdt vi en tiltrængt frokost-pause.

På Waldfriedhof-Esterwegen holdtes mindehøjtideligheden ligeledes ved monumentet. Her talte Asel L I uridserå han nævnte bl. a. nobelpristageren Carl von Ossietzky, som ligger begravet her. Han fik tildelt fredsprisen i 1936 men nazisterne nægtede ham tilladelse til at modtage den. Efter krigen blev prisen udbetalt til hans datter.

Denne kirkegård er ret nyistandsat. Den er på én gang enkel og enorm stor. Vi sang: Altid frejdig -. Den dystre stemning forstærkedes af en voldsom regnbyge.

Nu skiltes vore veje for en stund, idet vi aftalte at køre hver for sig til Hamborg, eller rettere sagt mod Schwarzenbeck, hvor der var bestilt værelser til os på byens to hoteller. Vi slappede af og hyggede

Glædelig jul – godt nytår

Gestapofangernes Sjællandsafdeling sender alle sine medlemmer samt kammerater fra andre fangeforeninger de bedste ønsker om en rigtig glædelig jul og et godt nytår med tak for mange hyggelige timer i det gamle år.

For bestyrelsen

Solveig Skjøtt.

os om aftenen efter en lang og anstrengende, men alligevel dejlig dag.

SØNDAG FORMIDDAG skulle vi mødes ved monumentet i Neuengamme. En halv snes tyske kammerater kom ud for at være sammen med os. Inger og Mogens Petersen, Søster og Ib Lærche havde været en tur i Alt Garge.

Ib, som er tidligere grænsegendarm, har været i denne udkommando sammen med ca. 20 andre danskere. På kirkegården i Barskamp nedlagde han en krans til minde om de mange døde kammerater af mange forskellige nationaliteter. Gravstedet her bliver ret sjældent besøgt af danskere, men disse 4 »morgenmænd« konstaterede med glæde, at det var usædvanligt velholdt.

I NEUENGAMME talte Arnold Jensen, Kibæk, meget smukt foran mindesmærket Arnold mestrer i høj grad denne kunst; han håbede bl. a., at vore unge danske vil huske og forstå, hvad der skete i alle disse kz-lejre og navnlig forstå hvorfor det skete.

Derefter nedlagde Ester Porse og Ester Randers kransen.

Efter en kort tale af Hagemann takkede Holger for det gode samvær på turen.

En del af os gik nu en tur rundt på hele lejrområdet og nåede om til pladsen med den indviede jord. Her er rent og velholdt, men aldeles nøgent og koldt.

Efter en lille én i det traditionelle værtshus ved siden af kirken hilste vi af med hinanden og kørte hjemad.

Det var en særdeles vellykket tur, som vi har grund til at takke arrangørerne for. Vi håber, den må gentages, da den er en god tradition. Vi blev en oplevelse rigere og lærte gode venner nærmere at kende.

*Sonja Kjongerskov,
Rødby havn.*

Ib Lærche, tidligere grænsegendarm, lagde kransen i Alt Garge.

***Svendborg
Handels-
skole***

Dronningemaen 57 - Svendborg

Telefon *21 5511

ERLING FOSS

THORSGADE 59
2200 KØBENHAVN N.

**DALUM LANDBRUGS-
OG
MEJERISKOLE**

**5260 HJALLESE
TLF. (09) 132130**

Hilsen J. Schou
NIBE INSTALLATIONSFORRETNING

4. Maj-Huset på Anholt

Som det er mange kammerater bekendt, kom Landssammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen for et par år siden i besiddelse af en gammel toldbygning på Anholt.

Efter en foreløbig restaurering og møblering har den nu været brugt som rekreativ og feriehus i 2 sæsoner. Og vi kan uden overdriivelse sige med et godt resultat.

Naturligvis har der været begyndervanskeligheder. Foreningen som sådan havde jo ingen erfaring i at drive et rekreativshjem, og selv om vi fik 25.000 kr i tilskud fra kroningsmønten til at sætte huset i stand for, så strakte disse penge jo kun til til det allernødtørftigste. Man må nemlig huske på, at bygningen havde stået tom længe og var meget forfalden indvendig.

★

KAMMERATERNE FRA ÅRHUS med Alfred Bertelsen i spidsen som organisator, tog imidlertid fat på arbejdet med frisk mod, og resultatet kan de i særdeleshed være stolte af.

Som det også er mange kammerater bekendt, fik vi ved en ansøgning til Bernadottefonden bevilget et beløb på 60.000 kr til hjælp for foreningens virksomhed, herunder særlig tilskud til endnu manglende istandgørelse og forbedringer på 4-Maj-Huset samt tilskud til rejsen derover, der godt for nogle kammerater kan være en hård belastning for deres økonomi.

Endvidere kan der også gives tilskud til indkøb af inventar til de lokale afdelingers dagcentre. Det siger sig selv, at der skal aflægges regnskab for disse penges forbrug overfor Bernadottefonden.

★

I OKTOBER MÅNED d.å. afholdt landsledelsen et møde i 4.-Maj-Huset, og her besluttede vi, at de endnu værende mangler og forbedringer, såsom isolering af taget på hovedbygningen og nyt tag på udhusene m.m. snarest skulle bringes i orden.

Når dette arbejde er fuldført, vil 4.-Maj-Huset fremtræde som et virkeligt godt, tæt og lunt hus, hvor man kan opholde sig hele året. Og det er virkeligt vort håb, at mange kammerater vil benytte sig deraf.

HOLDER MAN AF naturen og den friske luft, freden og stilheden, så er stedet Anholt. Der er en vidunderlig badestrand, og der er en dejlig havn, hvor fiskekutterne hver dag lander den herligste, friskfangede fisk, man kan tænke sig, og så koster den ikke engang det halve af, hvad den koster i byerne.

Hvad koster det så at komme i 4.-Maj-Huset? Ja, i landsledelsen er vi enige om, at vi kun skal have udgifterne dækket, i hvert fald indtil videre, men selvfølgelig er varme, lys, vand og gas ikke billigt, skatter og afgifter skal også betales, men på forslag af kammeraterne fra Århus, der jo administrerer huset og derfor har den største erfaring, blev vi enige om følgende:

★

ANSØGNING om ophold i ferietiden skal indsendes hvert år inden 1. april. Huset ligger 5 minutters gang fra havnen. For medlemmer af De Erhvervshæmmede er prisen 50,- kr. pr. uge pr. person. Medlemmers børn under 16 år gratis. For andre familiemedlemmer og medlemmer af andre fangeforeninger er prisen 100,- kr. pr. uge pr. person.

Til medlemmer af de Erhvervshæmmede kan der, ved ansøgning herom, ydes et tilskud til rejseomkostningerne 1 gang pr. år på 150 kr. Medlemmer fra Århusområdet kan dog kun få 100,- kr.

★

I Huset er der 6 værelser med 2 senge i hvert. Der er toilet og håndvask i begge etager, brusebadskabine i stuen og selvfølgelig varmt og koldt vand alle steder.

Der er en stor opholdsstue med radio og TV. Der er spisestue med borde og stole, stort køkken med alt køkkengrej. Der er 2 gaskomfurer, så man kan lave mad både kollektivt og særskilt, alt efter som det passer sig bedst.

Og endelig er der kun 2 km til kroen, hvor der kan fås udmærket mad til rimelige priser.

Man skal selv medbringe lagner, dynebetræk, viskestykker og håndklæder. Der vil blive installeret en telefon, når forholdene muliggør dette.

Skiftedag for ethvert ophold er fredag. Husk at medbringe nøgle til huset, den fås hos din afdelingsformand og husk at levere den tilbage igen.

Foreningen forventer, at gæsterne værner om dette hus og dets indhold samt efterlader dette i samme stand, som det modtages.

Velkommen til 4.-Maj-Huset på Anholt.

P. F. V.

Alfred Bertelsen

Oskar Verner

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

LANDSLEDEREN:

FORRETNINGSUDVALG:

Landsformand: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 København N., telf. (01) 35 50 12.

Næstformand: Alfred Berthelsen, Trøjborgvej 76, 8200 Århus N., telf. (06) 16 63 18. Richard Andersen, Gersingevej 18, 5000 Odense, telf. (09) 14 38 27.

Kasserer: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V., telf. (06) 16 98 12.

Sekretær: Tage Revsgård Andersen, Bogholder Alle 77, st. 2720 Vanløse, telf. (01) 71 01 48.

Derudover består landsledelsen af formændene for afdelingerne:

KØBENHAVNS AFDELINGEN:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV, telf. (01) 19 67 91.

Sociale sager: Mandage og onsdage kl. 10-15 og efter aftale.

Formand: Rs. Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde, telf. (01) 94 99 04.

ÅLBORG AFDELINGEN:

Formand: Johannes Poulsen, Lektorvej 31, 9000 Ålborg, telf. (08) 12 40 87.

ÅRHUS AFDELINGEN:

Formand: Alfred Berthelsen, Trøjborgvej 76, 8200 Århus N., telf. (06) 16 63 18.

ESBJERG AFDELINGEN:

Formand: Halvor Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg, telf. (05) 12 87 83.

FYNS AFDELINGEN:

Formand: Alf Møller, Fauerskov, 5591 Gelsted, telf. (09) 49 14 35.

NORDSJÆLLANDS AFDELINGEN:

Formand: Ove Laursen, »Dyssekilde«, Ganløse, 2760 Måløv, telf. (03) 18 30 46.

SYDFYNS AFDELINGEN:

Formand: Louis Artell, 5892 Gudbjerg, telf. (09) 25 15 43.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Formand: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup, tlf. (01) 50 33 86

Kasserer: E. Jakob Jensen, Fabianhus, Esrum, 3230 Græsted, tlf. (03) 29 01 49.

Næstformand: Bernth Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, tlf. (01) 87 02 64

Sekretær: Niels Otto Køster, Offenbachs Vej 27, 2450 København SV, tlf. (01) VA 2497 V.

Medlemskontakt og arkiv: Alex Th. Binne-balle, Elme Alle 43, 2630 Tåstrup, tlf. (01) 99 05 52

SØNDERBORG SKIBSVÆRFT ^{A/S}

v/ SØREN ANDERSEN
& SØNNER

TLF. 04-421050

TÅSTRUP REALSKOLE

ELMEALLE 17-21

2630 TÅSTRUP

TELEFON 990227

Mødelokalerne bør være nabo til Ryvangen

Varm debatindlæg fra Gunnar Mortensen

I anledning af vor artikel i Pigtråd nr. 10, side 169, skriver Gunnar Mortensen, Ry-parken 74, I, 2100 Kbh. Ø. (tidligere Stut-hof): Spørgsmålstegnet efter »Mødeloka-ler i Ryvangen?« må endelig kvæles effek-tivt.

Det, der er tænkt på, er i virkeligheden skolerne og deres elever, thi om blot 10–15 år vil så mange af tidligere fanger og modstandsfolk være faldet bort, at der sikkert ikke vil være tilstrækkelig mange tilbage til at kunne starte fakkeltog og gravbelysning.

Alt dette er tænkt at skulle udgå fra pladsen ved 1. sals barak. Der ligger de lokaler, der er tilbudt til fangeforeninger-ne. I disse lokaler kan der også opbevares rekvisitter fra lysfester og til lysfester.

En ekstra udgangsportal

En af planerne er nemlig, at der skal være en ekstra udgangsportal bag til i nærheden af denne plads. Den skal dog kun åbnes den 4. og 5. maj, den 29. august samt juleaften.

Indgangen kan eventuelt flankeres af fakkelskåle i lighed med dem, der findes ved f. eks. Frihedsmuseet.

Hvem har dog været ved at besnakke vore kammerater, så man nu stiller spørg-smålstegn ved planerne om at modtage disse lokaler?

Snakken om, at der kan stilles andre lokaler til rådighed er ydpræget ræves-nak, og det er kun tosser, der laver en sådan handel.

En oplyst vej

Øvrigt bliver indgangen til de lokaler, der er tilbudt, en helt anden vej, nemlig en oplyst vej, der udgår fra den gamle ind-kørselsvagtport for det daværende mili-tær, og tænker man på de bygninger, hvori der er tilbudt lokaler, er der allerede installeret og monteret udendørsbelys-ning. Hertil kan føjes oplysningen om, at barakken allerede er i så fin en stand, at den er en fryd for øjet.

Hold derfor endelig fat ved det forelig-gende tilbud.

Hvad den i Pigtråd omtalte mørke sti angår, bliver den kun tilgængelig, når man til sin tid besøger den udvidede min-delund, og det vil sige i kirkegårdstiden året rundt, altså i de lyse timer. Jeg beteg-ner gerne stien »Henrettelsesvejen«, da

den fører tæt forbi henrettelsespladsen. Barakken med den første sal, der er til-budt fangeforeningerne, kommer til at ligge uden for lundens indgang, men i nærheden af den påtænkte »Mindedage-sindgang«.

Chancen må ikke forspildes

Den foreliggende chance må ikke for-spildes. Den vil være en håndsækning til arbejdet for at gøre skolebørn – altså den opvoksede slægt – fortrolig med besæt-telsestidens historie, således at de virke-lig gribes af det, der skete de handlings-

mættede år 1940–45.

Skoleklasser kan endda udenfor min-dedagene samles her i disse lokaler og evt. efter skriftlig eller telefonisk aftale med overgartner og vagtmester Laursen blive sluset ind ad den påtænkte, nyopret-tede indgangsportal.

Lokalerne kan endda til sin tid indrettes således, at skolebørnene kan lave de første grove udkast til klasserapporter vedrørende besøget i Mindelunden, me-dens indtrykkene endnu står friskt prentet i børnenes bevidsthed.

Velkomsthilsen til dansk skole-mand

Skoleleder fra Sydslesvig fortæller om Nazi-velkomst i 1940

Den tidligere distriktsskoleinspektør Svend Johannsen, Slesvig by, har offent-liggjort sine optegnelser og erindringer under overskriften: Gennem 6 fængsler til koncentrationslejren Sachsen-hausen-Oranienburg og internering i Slesvig.

Det er sket i Flensborg Avis

Han ankom til Sachsenhausen den 21. sept. 1940. Om modtagelsen fortæller han bl. a.:

Foran vinduerne stod nogle borde. På dem sad en del SS-folk, stadig med de solide handsker på, og dinglede med be-nene i de sorte skafstøvler.

Jeg havde kun stået et øjeblik i geled-det, da en af SS-erne råbte: »Nej se, der har vi jo vores professor! Kom lige engang her hen«. Det var naturligvis den samme, der havde tiltalt mig uden for. Jeg fik se-nerne at vide, at han var sudetertysker.

For mig var der jo ikke andet at gøre end at gå frem og stå ret over for ham.

»Hvad fører så Dem her til os?«

»Forsæelse mod Helmtückege-zet«. »Og hvad har De da kritiseret?«

»Jeg tilhører det danske mindretal og har kritiseret Danmarks besættelse«.

»Nå, så De mener virkelig, at De kan tillade Dem at kritisere vor regerings an-ordninger?«

JEG BLEV KLAR OVER, at det psykolo-gisk nok ville være klogest at holde mund nu, så jeg lod, som om jeg ikke kunne få et ord frem.

»Kom dog engang lidt nærmere«. Jeg gik lidt frem og han gentog sit sidste spørgsmål. Jeg lod stadig, som om jeg var blevet stum.

Han kan jo ikke sige noget af lutter skræk«, råbte en af de andre.

Så for SS-mandens behandskede højre næve frem og ramte mig på kæben. Min underlæbe flækkede, jeg røg bagover på gulvet, mine briller fløj af mig og gik i stykker.

»Saml brillerne op og gå på plads«, råb-te han. »Brillerne kan De jo sende til repa-ration«. Det sidste skulle nok være en vit-tighed.

Temmelig ør og fortunlet indtog jeg min plads i geledet, mens blodet flød fra min læbe, der begyndte at svulme op. Al-ligevel var jeg glad for, at det ikke var gået værre.

Senere, da jeg var kommet ud i hoved-lejren, fik jeg megen anerkendelse for min optræden. Jeg havde båret mig helt rigtig ad, blev der sagt, både med at spille stum af skræk og med at ryge sådan hen ad gulvet. Så følte SS-erne sig bæret.

Desværre, det var ikke komedie, da jeg røg hen ad gulvet. Men nu vidste jeg da, hvordan jeg i påkommende tilfælde skulle bære mig ad.

Hjørring

Træskoforretning A/S

Tørholmsvej – Hjørring

KNUD E. WINDBERG

Ingeniør

Postboks 123 (Jernbanegade 17) . 6400 Sønderborg . Tlf. (044) 2 36 70

ALT TIL DAG- OG INDUSTRIRENOVATION:

- »E M« FIBERGLAS: Affaldsbeholdere/Containere af glasfiberarmeret polyester i størr.: 300, 400, 600 og 800 liter. (Passer i Zöller-Kipper).
- »SPRICO« : Renovationsspande af plast, DIN 6628/6629, 35, 50, 110 og 220 liter.
Containere af galv. stål, DIN 30700, 550. 770 og 1100 liter.
- »HALLER« : Renovationsvogne: Snekke- og Kompaktvogne i 7 til 19 m³ udførelse.
Vaskevogne til spande og containere. Slamsugere. Højtryksspulere.
- »ZÖLLER« : Kippere (tømningshoveder) til alle beholdere og containere.
Trykluft eller hydraulisk betjente. Til alle typer renovationsvogne.

4 Produktnavne i kvalitetsklassen

2 krigsår i Berlin

Søster Ragna i Randers er sygeplejerske med uddannelse fra Diakonissestiftelsen. I årene 1941-43 var hun ansat i Berlin, hvor hun virkede som udsending for »Dansk Kirke i Udlandet«. Hun fortæller her, hvordan det var at være dansk i det tyske riges hovedstad i disse to krigsår.

Tiden i Berlin! Hvor skal man ende, og hvor skal man begynde? Hver dag betød jo en ny opgave - en ny oplevelse, men lad mig begynde med begyndelsen.

En dag fik alle vi søstre brev fra Diakonissestiftelsen, Dansk Kirke i Udlandet havde ønsket at sende en søster til Berlin til hjælp for den danske kirke, og nu ønskede Diakonissestiftelsen at vide, om en eller anden af os kunne tænke sig at tage denne tjeneste op. Straks, jeg havde læst brevet, var jeg klar over, at det var mig, der skulle af sted, og var der noget, jeg ikke havde lyst til, var det dét.

Jeg kæmpede meget med mig selv, men en dag talte jeg med min sogneræst, pastor Poul Schou om det. Han mente, at jeg skulle tilbyde at rejse derned foreløbig højst for et år og tilføjede, at dersom det blev til noget, ville han hver søndag ved kirkens gudstjeneste nævne

mit navn i kirkebønnen. Jeg kom altså af sted, og han holdt sit ord.

★

HVAD mødte jeg så? En krigsramt storby, hvor så godt som alt gik unormalt, flere tusinde danske arbejdere - mænd og kvinder i alle aldre og mange af dem var på en eller anden måde i nød, mørkelagte gader og hjem. Rationeringskort på alt, og mange af dem var der ingen dækning for. På gaderne traf man jøder med stor gul stjerne på brystet og forsynet med ordet: »Jude« i sorte bogstaver. Ordene: »Adgang forbudt for jøder« fandt man overalt på bænke, forlystelsessteder, i forretninger o.s.v. Enkelte steder kunne de dog få lov at handle på fastsatte klokkeslet, luftalarm så godt som hver dag og aldrig kunne man være tryk og tale åbent til hinanden.

★

MIDT I det hele lå den danske Kirke med tilbud om hjælp. Mange arbejdere kom der hver dag, hvadenten de var ansat som husassistenter, på kontor, v. sporvejene eller på fabrikker.

Arbejderne boede i store barakker og lå i køjesenge, forsynede med halm og ofte under meget ringe forhold. Hygiejnen var under al kritik.

Jeg har da oplevet både lus, væggetøj og smitsomme sygdomme.

Det var svært at få lægehjælp og ikke mindre svært at blive indlagt på et hospital.

★

Jeg fik uhindret lov at besøge lejrene, der var af forskellig størrelse - 5000 var ikke ualmindeligt, og hver lejr havde sin leder.

En gang, da jeg kom ud i en mindre lejr, kom lederen meget opbragt hen imod mig. Jeg skulle blot vide, hvordan mine danske kammerater var. »Kom her«, sagde hun, »se hvad de har gjort«, og så pegede hun op på et billede af Hitler, der var blevet bombarderet med rådne tomater og fortsatte: »Men nu har jeg rensset ham, så godt jeg kunne og hængt ham over min seng, så han kan være under min beskyttelse!«

Søster Ragna fylder 70 den 23. januar

A/S NIPLEX
Tobaksvejen 11 - 2880 Søborg

PETERSEN & DRÆBY
Instrumentfabrik
Hillerød

centra MARKED

v/købmand
MOGENS HANSEN
NØRREGADE 6
RINGSTED - TLF. 61 06 06

Landsforeningen til samvirke mellem Danmark og Sovjetunionen

ARRANGERER:

STUDIEREJSER

SPROGKURSER I SOVJETUNIONEN

MØDER & FILMFORESTILLINGER

SAMT KULTURELLE FORANSTALTNINGER

HENVENDELSE:

Reventlowsgade 12

1651 København V

Tlf. 21 34 31 Giro 3 20 18

EN UNG MAND ringede en gang på min dør, og da jeg lukkede op, sagde han på klingende fynsk: »Jeg er noget så ulykkelig.

Jeg kan ikke holde ud at være her længere, og jeg har fået at vide, at min kone ligger syg hjemme i Danmark. Min kontrakt er udløbet, men nu siger de, at der er kommet en ny lov i Danmark, iflg. hvilken ingen dansk arbejder må forlade Tyskland, før krigen er forbi«.

Jeg sagde, at det ikke passede; dersom hans ansættelsespapirer var i orden, kunne han komme hjem. Han kunne give mig dem, og så ville jeg forsøge at ordne det for ham. Alt var gået ham på og derfor spurgte jeg ham, om han da ikke prøvede at bede Gud om hjælp. Han svarede, at han aldrig havde bedt en bøn, aldrig havde lært det og ikke anede, hvordan man bar sig ad med det. Jeg sagde, at Gud var vores Fader, og at vi kunne tale til ham, som et barn taler med sine forældre, og at jeg da gerne ville bede en bøn sammen med ham, så han kunne få et eksempel på det. Den unge mand så op på mig med et lille skævt smil og sagde: »Nej, det kan jeg nu ikke rigtig li'«. Så sagde jeg, at vi naturligvis var lige gode venner for det, og at jeg nok skulle prøve at hjælpe ham, og at det var for at hjælpe ham, jeg havde foreslået det. Så stod han stille et øjeblik og udbød: »Nå, ja, hva' så, skidt, så ka' vi da godt lie' ta' og prøv'«.

Et par dage efter kom han igen, og da jeg så ham, sagde jeg: »Nej, så hurtigt går det nu da heller ikke«. Han svarede: »Det

er heller ikke derfor, jeg kommer. Jeg ville blot lige sige Dem tak for dette her, De lærte mig den anden dag. Når jeg bliver bange og ked af det, folder jeg mine hænder, så er det, som om det hjælper«. - Han kom nu da også hjem.

★

DET HÆNDTE, at unge piger blev gravide, og så blev de som regel sendt hjem, men det forekom da også, at de fødte dernede, hvorefter de blev hjemsendt. Der gik rygter om, at man beholdt drengebørnene og sendte pigebørnene hjem, men det passede ikke.

Man tog dagene, som de kom - dag for dag - og nu synes jeg næsten, det hele var værre, end da jeg stod i det.

★

Et menneske, jeg aldrig vil glemme, er redaktør Jacob Kronika. Han ringede en dag og inviterede mig til frokost. På det tidspunkt var jeg meget langt nede og trængte sådan til een at tale med, som jeg kunne have tillid til. Vi fik en god samtale, og Kronika gav mig en bog, hvori han skrev nogle gode ord, og jeg gik lettet hjem. Det glemmer jeg aldrig!

Under et ophold i Danmark i 43 besluttede jeg at blive hjemme. Senere fik jeg at vide, at jeg ville være blevet standset ved grænsen, om jeg var rejst derned igen. Jeg havde ved en sammenkomst fortalt om jøderne i Berlin og var blevet stukket af een, der havde hørt det.

Søster Ragna

dringer.

Formanden oplæste et brev fra lederen af Frøslev-museet. Det fremgik af brevet, at Frøslevlejren skulle nedlægges i april 1975. Formanden citerede fra brevet, at Frøslevlejren var et stykke danmarkshistorie ligesom Dybbøl Skanse og andre nationale minder. Det vedtoges at rette henvendelse til regering og rigsdag om Frøslevlejrens fremtid samt ligeledes henvende sig til Bov kommune. Formanden omtalte til slut sin tilstedeværelse i Hadsund den 26.10.74. Til beretningen udtalte Axel Lauritzen og Frode Toft, det forkerte i formandens tilstedeværelse den 26.10.74 i Hadsund.

Herefter havde Per Madsen ordet og gav en meget lang redegørelse om Hadsundbestyrelsens arbejde i Hadsund. Her til havde Solveig Skjøtt og Jens Thomsen ordet og spurgte, hvorfor man rent brandteknisk kunne godkende Roskilde byggeriet, men ikke Hadsund.

Kresten Carstensen foreslog, at man lagde hovederne i blød for at finde ud af, hvad man kunne foreslå Frøslevlejren anvendt til. Et forslag om at bruge den til feriekoloni for skolebørn og lære dem lidt om modstandskampen uden derved at blive beskyldt for indoktrinering blev taget til efterretning. Formandens beretning godkendtes enstemmigt.

Kontingentforhøjelse

Kassereren Heinrich Winter forelagde regnskabet, der blev godkendt. Det vedtoges at forhøje kontingentet til landsforeningen til 20.00 kr. årligt.

Flere nyvalg

Under valg oplyste Henry Clausen, at han ikke ønskede genvalg. Axel Lauritzen blev genvalgt som næstformand, og Frode Toft samt Thorkild Nielsen nyvalgte til landsbestyrelsen. Suppleanter blev Caj Caspersen og Henry Clausen.

Revisorerne Per Madsen og Agner Vennike, samt revisorsuppleanten Sigfred Jensen genvalgte. Under evt. rette de Axel Lauritzen en tak til Sjællandsafdelingens bestyrelse og især til formanden for denne, Solveig Skjøtt, for hendes idé om oprettelsen af en rejserekreationsfond. På opfordring af Ove Lembcke omtalte Solveig Skjøtt det sidst afholdte møde i Bernadotte-Fonden og oplyste, at afgørelsen fra arkitekternes landsforbund blev gransket punkt for punkt. Fondens formand, prins Georg, havde opfordret til enighed.

Konklusionen af mødet blev, at advoka-

LANDSFORENINGEN GESTAPO-FANGERNE

Årsmøde på Fyn

I dagene 18. til 20. oktober 1974 holdt Landsforeningen Gestapo-Fangerne repræsentantskabsmøde på kørelærercentret i Ellested på Fyn.

Fredag aften og lørdag formiddag gik med ankomst og indkvartering. Ved frokosten bød landsforeningens formand Ove Lembcke, Randers, velkommen, og takkede Solveig Skjøtt for valget af det dejlige mødested. For repræsentantskabets medlemmer gik hele eftermiddagen med at holde møde, medens en del af medlemmerne kørte med oberst Kjeldsen en tur i det smukke Midtbyn og besøgte Broholm slot, Hesselagergård og Egeskov med den smukke park

Repræsentantskabsmødet med drøftelse af Frøslev-lejrens fremtid

Mødet blev åbnet af formanden. Til dirigent valgtes Caj Caspersen. Formanden oplyste, at Gestapo-Fangerne havde rejst krav om generelle helbredsundersøgelser af samtlige fanger, og at dette krav nu blev medtaget af det lovudvalg, der er nedsat, men gjorde opmærksom på, at undersøgelsen ikke gjaldt dem, der allerede var behandlet, men de, der af stolthed eller af uvidenhed holdt sig tilbage. Der var uddelt forslag til nye love for landsforeningen. Disse blev gennemgået punkt for punkt og vedtaget med få æn-

BIRKERØD VINHANDEL

Kajerødvej 77
3460 Birkerød
Telf. 81 13 71

A.C. Lauritzen & Anders Næsby
Ålborg

vask — smøring — polering — lygteindstilling — hjulafbalancering
al Qvick-service — Autoreparation alt mekanisk arbejde
Selvbetjening — Alt i tilbehør

Servicenter

v/ Brdr. Damgård

Strandboulevarden 91 — Tlf. ØBro 222

efter dagens travlhed -

få noget ud af Deres fritid.

Eden drivhuset — drivhuset helt uden vedligeholdelse — er udført i aluminium og rustfrit stål. Glasset, 3 mm. tykt, monteres på gummipakninger — ingen kit og aldrig løst glas. Letløbende skydedør. Indbyggede render til kondensvand. God udluftning. — Nem udvidelsesmulighed. God og effektiv service over hele landet. De har ikke set det rigtige drivhus, før De har set et Eden — huset for den kræsne haveejer. Huset leveres som samlesæt og opstilles let på en weekend.

Danmarks laveste priser.

Flere modeller. Fra kr. 1085,- incl. glas og rums. Fris leveret.

aluminium drivhuse

v/ O. Mikkelsen . Fabrikvej 5 . 8800 Viborg . Telefon (06) 62 73 88 . Giro 19 47 26

Forfølgelsen af det danske mindretal i nazi-tiden

terne skulle have et møde med bestyrelsen i Hadsund. Det vedtoges, at Sjællandsafdelingen skulle forberede næste årsmøde på Sjælland. Formanden sluttede med en tak til Henry Clausen for hans mangeårige arbejde i bestyrelsen samt rettede en tak til den øvrige bestyrelse for arbejdet i årets løb, og udtalte sin tilfredshed med mødets forløb, og fordi man kunne være uenige, og alligevel være venner.

Aftenfest med gæster

Om aftenen var der festmiddag. Af inviterede gæster var der borgmester Lauritz Hansen med frue, fra Brørup, samt oberst Kjeldsen med frue, fra Odense.

I festtalen udtrykte Ove Lembcke sin tak til borgmesteren for, at han ville være sammen med os og omtalte, hvorfor vi endnu efter 30 år stadig kunne samles om vore fælles mål. Borgmesteren takkede for invitationen og forklarede, at han ikke direkte havde været med i modstandsbevægelsen, men som alle danske havde haft besættelsen inde på livet, og fortalte om en episode om et jødisk plejebarn, borgmesterparret havde på gården. En dag, da plejebarnet heldigvis ikke var hjemme, kom tyskerne og forlangte barnet udleveret, og medens de undersøgte barnets værelse på loftet, fik fru en i hast ringet til tre andre, der havde plejebørn, og fik dem advaret. Borgmesteren omtalte, at centret vi var på, havde været skole, men ved kommunesammenlægningen, var der ikke behov for denne, da den lå i det mindste sogn, og der kun var 23 elever og et par lærere.

Oberst Kjeldsen gav udtryk for sin taknemmelighed ved at være sammen med os og omtalte nogle oplevelser fra sit fangenskab, der endte i tysk KZ-Lejr.

Sidste taler var Thorkild Nielsen, der holdt en tale for damerne.

Efter kaffen blev der danset, og det blev sent, inden alle gik til ro.

Søndagsbesøg på Bauehøj

Søndag formiddag kørte man til Frøbjerg Bauehøj, hvor Henning Hansen fra Vester Hæsingelagde en krans ved mindemonumentet med navnene på tyskerne ofre på Fyn. Efter højtideligheden var der en køretur i det gyldne, fynske landskab. Til frokosten fik vi besøg af to modstandsfolk fra Fyn, nemlig Harry Andersen og Johannes Sørensen, begge fra modtagergruppen Vera.

Og efter frokosten og kaffen sluttede et vellykket møde.

Axel Lau

Interessant foredragsaften i Slesvig arrangeret af Historisk Samfund for Sønderjylland

Slesvig. Historisk Samfund for Sønderjylland havde glæde af sit efterårsmøde med cand. phil. Carsten Reinhardt Mogensens som taler over emnet »Det danske mindretal i nazitiden«.

– Min baggrund er arbejdet med dette stof i over et år. Denne lejlighed har tvunget mig til at resummere resultaterne indtil nu.

Mindretallet spillede ikke nogen rolle for nazisterne i Berlin. I Slesvig-Holsten krævede nazisterne ganske vist revision af grænsen til Danmark. Men disse grænseaktivister fandt ikke opbakning i Berlin, hvor man stoppede forsøg på at komme ud i en uholdbar situation, der kunne medføre udenrigspolitiske konflikter.

Det karakteristiske var økonomisk pression over for mindretallet med udnyttelse af social nød for at skabe frafald fra de danske rækker. Mindretallets medlemmer blev afhængige af myndighederne med hensyn til sociale tildelinger, børnetilskud m.v.

Enkeltpersoner i det danske mindretal blev »fulgt« - specielt af tyske skolelærere, der indberettede til en central i Flensborg om den danske aktivitet i Sydslesvig. Når Bøgh Andersen i sine erindringer taler om en stikker ved enhver gadedør, er det ikke helt forkert. Det var i virkeligheden fantastisk, så meget de tyske skolelærere kunne overkomme!

Spørgsmålet om en egentlig mindretalsledelse førte i 1938 til oprettelse af et folkeråd, der kunne tale på mindretallets vegne.

Taleren gav derefter en række grundigt belyste eksempler på chikane over for mindretallet. Tilsyneladende var målet at indkapsle mindretallet for at skabe »klare linier« og for om muligt at fastslå mindretallets størrelse.

Forfølgelsen skete også via forsøgene på at hindre »tysk jord på danske hænder«. Det var så godt som umuligt at få del i udstykningen i Sydslesvig, hvis man var dansksindet - mens tyskerne i Nordslesvig fik statsstøtte til oprettelse af husmandssteder.

Foredraget efterfulgtes af spørgsmål fra tilhørerne. Således ville Nic. Büchert vide, om man ikke fra dansk side kunne have gjort en indsats for at redde dansksindede fra soldatertjeneste.

Carsten Mogensen svarede, at intet tydede på, at dette var forsøgt.

Jacob Kronika oplyste, at det forsøgtes i Flensborg.

– Jeg forhandlede med indenrigsminister Frick i Berlin, men uden resultat. Jeg erfarede, at Hitler havde fået et raserianfald over, at der var mennesker, der ikke ville tjene i tysk uniform.

Rosenkjærs legat

Tønder. Ved en sammenkomst i rekortboligen ved Tønder Statsskole har lærer Knud Hansen, Højer, og tekstilingeniør Anders Bossen, Højer, hver fået overrakt en legatportion af »Lektor Aage Rosenkjærs Mindefond«.

Formanden for legatbestyrelsen, lektor Kjeld Ejrnæs, Tønder, sagde bl.a.:

– Rosenkjær var en af de lærere, der var med, da Tønder Statsskole begyndte som dansk skole i 1920, og han var lærer ved skolen, indtil han i 1944 - i dag for 30 år siden - døde i en nazistisk koncentrationslejr. Han underviste i matematik og i gymnastik, og det var især som lærer i sport og gymnastik, at han fik den store betydning - ikke alene for skolen, men også for det, der dengang hed Tønder Amt.

Han var ikke nogen almindelig lærertype. Han var den lærer, der i tyverne og trediverne gav Tønder Statsskole en profil, og han tegnede i mange henseender skolens ansigt udadtil. Han tog rundt i forsamlingshusene og så, hvordan det gik med gymnastikken inden for Tønder Amts Idrætsforening. Han gav instruktioner, og han hyggede sig med lederne og med de unge.

Efter Rosenkjærs død blev der indsamlet penge til en fond, der skulle bære hans navn, og renterne af denne fond er blevet uddelt hvert år siden 1946. I fundatsen står der, at det skal tilstræbes, at tildelingen får karakter af en anerkendelse, og det har også været bestyrelsens hensigt med tildelingen denne gang.

B.S. ELEKTRONIK

NØRREGADE 8 • POSTBOX 816 • 9000 ÅLBORG • TLF. 08-131376

Det er ikke sværere
at slippe af med affald
end at ringe til

RENHOLDNINGS
SELSKABET *af* 1898

KRAFTVÆRKSVEJ - 2300 KØBENHAVN S

GLÆDELIG JUL SAMT ET GODT NYTÅR
ØNSKES AF
BROVST APOTEK

PER MADSEN

STATSAUTORISERET EJENDOMSMÆGLER

BUKKETÅRNSVEJ 54

3300 FREDERIKSVÆRK

TELEFON (03) 123565

Winston Churchill

*I krig: beslutsomhed
I nederlag: trods
I sejr: storsind
I fred: god vilje*

— kort sagt Winston Churchill

»Frihedsmuseets Venner« arrangerede den 18. november en foredragsaften i Frihedsmuseet med fhv. minister Per Federspiel som foredragsholder. Emnet var »Winston Churchill« i anledning af 100-årsdagen den 30. november for den store engelske statsmands fødsel.

Formanden, direktør Sven Seehusen, bød velkommen til de mange tilhørere og til den engelske ambassadør med frue, som var særlig indbudte gæster.

Per Federspiel fik derefter ordet og holdt et halvanden time langt foredrag, som blev en virkelig oplevelse. Han fortalte om Churchills hele liv fra vugge til grav, men først og fremmest om hans indsats under anden verdenskrig, som fik så stor betydning ikke blot for England, men for os alle.

Man hørte om Churchills ungdom, hans medvirken i Boerkrigen og hans liv som officer og krigskorrespondent rundt om i det engelske imperium.

DET VAR DOG som politiker og statsmand i det britiske riges mørkeste kriseperioder, at hans egenskaber kom til fuld udfoldelse. Det var så langt tilbage som i år 1900, at han trådte ind i politik, valgt ind i underhuset som konservativ.

Under første verdenskrig bestred han flere forskellige ministerposter i den liberale regering, men det mislykkede Dardaneller-angreb, som han måtte tage ansvaret for, gjorde, at hans stjerne en overgang var dalende. Som ammunitionsminister i krigens sidste år gjorde han en stor indsats, men ved det liberale partis nederlag i 1922 gled han en tid ud af aktiv politik.

★

I DENNE ufrivillige ferie skrev han en historisk redegørelse i 6 bind om den første verdenskrig. Også som historisk forfatter var han fremragende og opnåede endda senere at få Nobelprisen.

Som konservativ indvalgte han igen i underhuset, men kom efterhånden i opposition til sit partis politik, ikke mindst på grund af Chamberlains eftergivende holdning over for Hitler.

★

CHURCHILL INDSÅ tidligt, at en ny krig med Hitlers Tyskland truede og forsøgte at vække England og få landet til at ruste sig. Da Chamberlain i 1938 vendte hjem fra mødet med Hitler i München og erklærede, at der ikke blev »krig i vor tid«, protesterede Churchill kraftigt. Da krigen så brød ud, overtog Churchill regeringen i maj 1940.

England stod, som bekendt, ganske uforberedt, og situationen udviklede sig snart til en katastrofe efterhånden som Hitler erobrede land efter land, og England stod alene med en overhængende fare for invasion.

★

I DE MØRKE STUNDER var det Churchill, der blev samlingsmærket. Det var ham, som med sine barske og realistiske taler holdt modet oppe, ikke blot i England, men også i de overvundne lande.

Selv om han loyalt støttede Sovjet, da det gik med i kampen mod den fælles fjende, så havde han ikke tillid til Stalin og så tidligt faren for Europa efter nazismens fald. Allerede i 1943 talte han om dannelsen af et fremtidigt Europaråd, en idé som

STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND'S ARBEJDE!

Gesten

P. LAURITSEN A/S

AARS VAREHUS

EXPRESSO

Danmark . 4180 Sorø
Telefon (03) 63 33 00

ALU-MULIGT-LÆSSEGREJ

- ☆ **Læssebroer**
- ☆ **Vogne**
- ☆ **Flexrullebaner m. m.**

De tunge rygskadende dørklader
vejer over dobbelt så meget.

De lette Alubroer er handy og
låver fast.

Aluvognene er lette og vægtstangs-
rigtige.

BOSCH - CAV
Delco - Lucas - Simms
Fiat - Motorola - Paris Rohne
Ducellier m. fl. — Bahco bilvarmer
*Pumper & dyser & startere & dynamoer
i ombytning*

RESERVEDELE - SPECIALVÆRKSTED

DIESEL-ELEKTRO
HULTHIN 42 52 55

A/S GRENAAVEJ 95

8900 Randers

BENZIN
OLIE
AUTOTILBEHØR
CYKLER

ESSO SERVICE

v/ Chr. Andersen
Algade, Hårby,
Telf. 09 - 73 14 84

han senere - i 1950 - uddybede med tanker om et forenet Europa med en stående hær under demokratisk kontrol.

Churchill står i dag ikke blot som sejrherren fra anden verdenskrig, men også, på grund af planerne om et samlet Europa, som »Europas fader«.

★

DET VAR et livligt og meget interessant foredrag, ofte med vittige indslag, som hilstes med langvarigt bifald af forsamlingen.

Efter en kort pause blev der lejlighed til at stille spørgsmål til foredragsholderen. Der var også adskillige på talerstolen, men det blev snarere tilføjelser til foredraget end egentlige spørgsmål. Der efterlystes bl.a. en tale som ikke er kendt herhjemme, som Churchill skal have holdt 2. februar 1940, hvor han udtalte, at de allierede ikke havde mulighed for at hjælpe Danmark, når det blev besat af Tyskland, men at man ville forsøge at komme Norge til hjælp.

Ambassadør Blytgen-Petersen meddelte, at han netop arbejdede på en artikel om denne tale, og artiklen ville komme frem i anledning af Churchills 100-årsdag.

Lederen af Frihedsmuseet sluttede af-tenen med en meddelelse om, at Frihedsmuseet arrangerede en udstilling af tegninger med titlen »Churchill i karrikaturer«. Udstillingen vil være åben fra 21. november til 5. januar. Frihedsmuseet havde i indeværende år været besøgt af 150.000 og ialt, siden åbningen, af 2 1/2 million.

Olav Holst

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Formand: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 København N, tlf. (01) 35 50 12

Sekretær: Rasmus Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde, tlf. (01) 94 99 04

Kasserer: Banke Jung-Jensen, Skalbjergrvej 32, 5000 Odense
Peter Nielsen, Haraldsgade 3, 5000 Odense

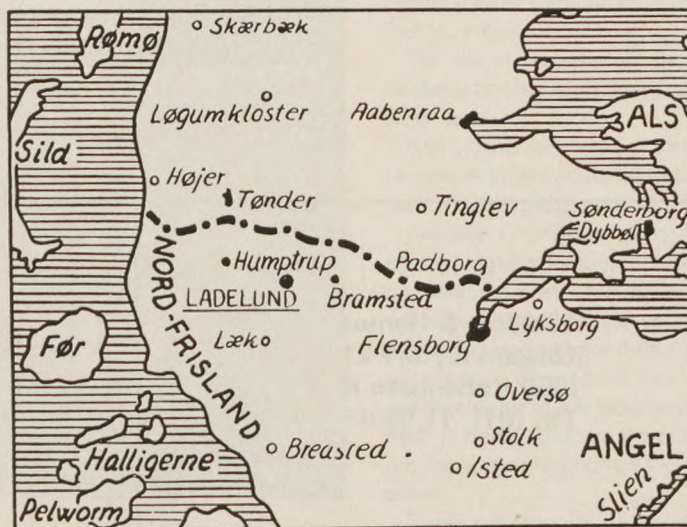
Social oplysning Kai Wadsbach Petersen, Guldbergs Have 29, 2200 København N, tlf. 39 77 27

Formand i Ålborg: Arnold Mathiasen, Cort Adellers Gade 19, 9000 Ålborg.

Formand i Esbjerg: Halvor Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 87 83

Formand i Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 2. 5240 Vollsmose. Tlf. (09) 14 34 15

30-året for kz-drabene mindedes i Ladelund

Få kilometer syd for den dansk-tyske grænse ligger den fredelige landsby Ladelund. Hertil slæbtes i krigens sidste tid 2000 fanger til den nyoprettede k-z-lejr. Mange af dem var hollændere fra den lille by Putten.

Traditionen tro holdtes der på folkesørgedagen søndag den 24. november mindetjeneste og kransnedlægnings for de ialt 352, der omkom i den k-z-lejr, som ved udgangen af 1944 fandtes i Ladelund lige syd for grænsen. Blandt de omkomne var 107 drenge og mænd fra den nordhollandske by Putten, der har fået deres sidste hvilested på Ladelund kirkegård.

I år er det 30 år siden, de frygtelige begivenheder fandt sted i Ladelund, og da der denne gang var tale om et rundt tal, deltog en større repræsentation fra Putten end normalt i mindehøjtideligheden.

Pastor Harald Richter er en af de førende i venskabsarbejdet mellem Ladelund og Putten. Der kom 46 fra Putten, i første række pårørende til de omkomne. Amtsmyndighederne var repræsenteret ved landråd dr. K. Petersen, og ligesom i de foregående år deltog repræsentanter for de danske Neuengamme-fanger.

Putten-repræsentanterne opholdt sig tre dage i landet Slesvig-Holsten og nedlagde også krans ved gravstederne for de omkomne fra Svesing k-z-lejr på Husum kirkegård og på kirkegårde ved Lybækbugten, hvor de ialt 7.000 fra »Cap Arcona«-tragedien hviler.

Begivenhederne i Putten udspillede sig 1. oktober 1944, da to værnemagtsofficerer dræbtes i kamp med hollandske modstandsfolk nær Putten. Som hævn for

drabene blev alle mandlige beboere deporteret til k-z-lejre i Tyskland, altså også til Neuengamme-afdelingen Ladelund, hvor de 107 omkom af sult og pinsler.

Chr. Peter Schultz

Forhenværende overlærer og efor, Chr. Peter Schultz, Århus, er død 83 år.

I over 40 år var han ansat ved Århus skolevæsen, men forinden havde han været souschef for Niels Bukhs Gymnastikhøjskole i Ollerup.

I Århus gjorde han også en stor indsats for sporten. Da Danmark blev besat, gik han med hele sin energi ind i modstandskampen og blev til sidst anholdt af Gestapo og tilbragte halvandet år i fem forskellige koncentrationslejre i Tyskland. Efter befrielsen blev han efor for 4. Maj Kollegiet i Århus.

Tre dødsdomme for fangemord i Ponary

I slutningen af november 1973 dømte en dolstol i Warschau tre polakker til døden. De havde under krigen været medlemmer af en »Sonderkommando« og medvirket ved mord på talrige fanger i Ponary.

**Sv. Zink Christensen
Bording Station**

**Waidtlöw & Hansen
Kongens Nytorv 21
1050 København K
Tlf. (01) 11 93 01**

**Stig Knudsens
Værktøjsfabrik
Håndværkerbyen 6
2670 Greve Strand**

**Pas på de ældre i trafikken!
K.N**

**S. B. V. VAREHUSET A/S
Ryesgade 18 — Aarhus**

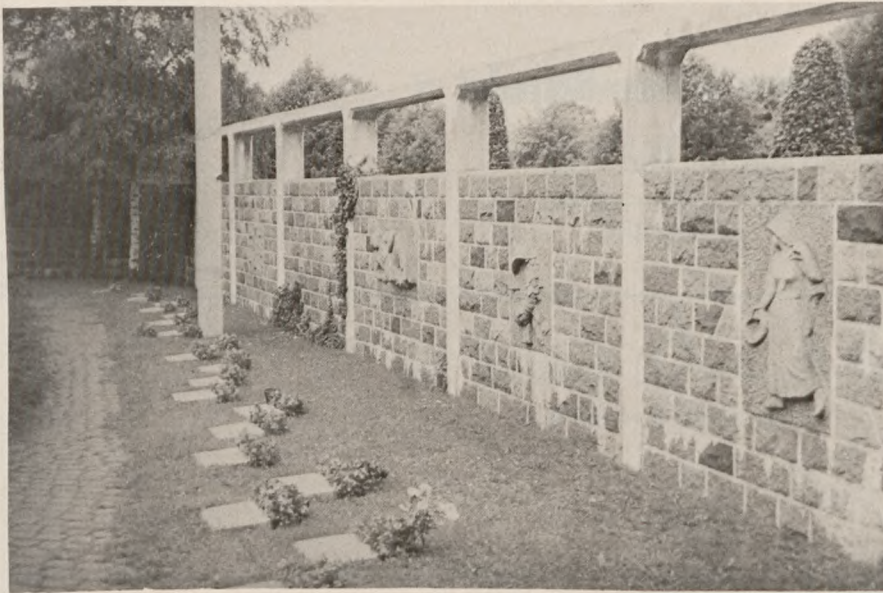
**Pas på de ældre i trafikken!
P.K.G.S.**

**VÆRN OM NATUREN
G.A.V.**

**Lrs. Steffen Møllgaard
Skovvej 4
4291 Ruds Vedby**

**AGA LYSKOPIERINGSANSTALT A/S
Dr. Olgasvej 2 — Kbh. F**

Mindelunden i Ålborg

Nogen tid efter befrielsen, da det stod klart, at Ålborg ikke fik alle sine faldne sønner hjem fra de tyske koncentrationslejre, fra søen og fra steder, hvor tyskerne skjulte deres ofre, fremsatte konsul Sigurd Müller den tanke at skabe en minde- lund, hvor de pårørende kunne dvæle.

Ålborg byråd gik positivt ind for sagen og bevilgede de fornødne midler.

Arkitekt Vilh. Bøgh, Ålborg, blev anmodet om at udarbejde planer for mindelunden, og han løste opgaven på den smukkeste måde.

Mindelunden består af et indhegnet areal på Ålborg kirkegård, afgrænset af en mur i jernbeton, udbygget med granitsten, hvori der er indsat store relieffer i granit.

Reliefferne, der symboliserer frihedskampen, er udført af billedhugger Anker Hoffmann.

Endvidere er der i mindelunden placeret et seks meter højt stenkors og midt gennem arealet er anlagt en sti. På begge sider af stien er der græs og i græsset op til muren er anbragt 23 mindeplader med inskriptioner for de 23 ålborgensiske borgere, der savnedes efter frihedskampen.

Mindelunden blev indviet den 27. september 1949 af biskop Smith. Højtideligheden indledtes med, at en urne med støvet af en ukendt frihedskæmper fra Nordjylland, der døde i koncentrationslejren Neuengamme, blev gravsat foran det store hvide kors.

Biskoppen foretog jordpåkastelsen og sagde bl.a.:

Vi ved kun, at han var en dansk mand heroppe fra, som fandt sin død i Neuengamme. Ved hans grav hædrer hjemstavnens alle de døde og den højtidelige handling gælder alle de 23, hvis navne vi kender, men hvis jordiske rester aldrig er fundet.

I et referat fra indvielsen læser vi:

Men det, der stærkest fik en tilskuer til at fornemme, hvad Mindelunden er, var den skælven af en kvindehånd, da et par blomster blev lagt på stenen med en søns navn, og en fars forsøg på blufærdigt at skjule sin bevægelse ved at bøje sig ned og ganske overflødigt ordne lidt ved buketten.

Det var alle disse små episoder, da de pårørende gik hen til mindestenen før og efter indvielsen. Små episoder for os, der kun med forstanden kan prøve at fatte, hvad hver af disse 23 mindesten betyder. Men store begivenheder for dem med smerten og minderne.

På mindemuren står et vers, skrevet af lektor Stegmann, formand for frihedsrådets lokalkomite:

Mindet vil leve om Mænd,
der stred og døde for Danmark.
Døde i Fjendens Vold
og i Havenes iskolde Bølger.
Døde med Vaaben i Haand
og som Ofre for Tyskernes Terror.
Fjernt fra Hjemmet de fandt en Grav,
kun Gud den kender.
Danmark jer rækker sin Krans,
jer' Navn vi aldrig vil glemme.

O. Olesen.

Hypnose og illegale fotos fra fangetiden

Mandag den 21. oktober talte major K. Feilberg, Roskilde, i Frihedsmuseets foredragsrække om emnet: Horserød, Dreiberge, Frøslev.

Der var et meget stort fremmøde, og Feilberg fortalte levende og veloplagt om sit emne.

Han gjorde det meget grundigt, og man fik indtryk af, at han støttede sig til en lang række dagbogsoptegnelser.

Allerede i Horserød var han med til at aflytte illegal indsmuglet radio. Han havde indsmuglet et fotografiapparat.

Feilberg fortalte interessant om H. C. Steen Hansens virksomhed som hypnotisør. Han var blevet hans elev, og var meget fascineret af sin læremesters dygtighed. Vi hørte også om illegale nøgler og om fangernes dygtighed til at skaffe sig aviser.

Turen gik siden til tugthuset i Dreiberge-Bützow. Den sidste del af krigen var han interneret i Frøslev – Pigtråd har tidligere bragt flere artikler af Feilberg om tiden i Frøslev.

Aftenens sidste del var forbeholdt Feilbergs illegale fotos.

En del af dem har været offentliggjort i en speciel bog, men det viste sig, at han havde mange flere optagelser.

Kammeraternes Hjælpefond

er de raske kammeraters hilsen
til de syge.

Dachau-klubben

Formand Erik Beermann, Toldbogade 61, København K., 1253. Tlf. (01) 14 04 31.

Næstformand: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. Tlf. (01) 74 26 35.

Kasserer: Agner Vennike, Præstelængen 19, 2400 København NV. Tlf. (01) 10 72 60. Giro 58718.

Sekretær: Hans Christiansen, Haregade 20, 1320 København K. Tlf. (01) 14 91 95.

Bestyrelsesmedlem: Otto Laugesen, Sjællandsgade 18 st. Kbh. N. Tlf. 39 70 76.

Plovfabrikken Skjold ^{1/5}

Lind pr. Herning

Hobro Skibsværft

v/ R. Brink Christensen

HAVNEN

TLF. (08) 52 09 40

HOVECO A/S

A.H. Belysning - Skærme
Teglgårdsvej 1
8620 Kjellerup
Tlf. (06) 88 12 00

Jørns' Husholdningsmaskiner

v/ Jørn Gramstrup

- * EL-KOMFURER
- * EL-APPARATER
- * VASKEMASKINER
- * OPVASKEMASKINER
- * KØLESKABE
- * DYBFRYSERE

Kort sagt alle moderne husholdningsmaskiner

DØRUPVEJ 11 - BJERTRUP - HØRNING

TLF. (06) 57 16 52

ingeniørfirma

n. p. thomsen

RØRHOLMSGADE 14 - 1352 KØBENHAVN K

TLF. (01) 153330

JYLLANDSAFDELING - VEJLE

**KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND**

sendes de hjerteligste
hilsener fra

Erling Gad A/S

Handels- & ingeniørfirma

Englandsvej 270

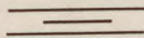
KASTRUP

Tlf. 50 60 60

- ta' ikke fejl ta'

(06) 12 65 00

**300 vogne - 60 holdepladser
bl. a. ved Park Teatret
og Veri Centret (Frijsenborgvej)**

**Tapet – Malervarer
Tage Hansen
Nørregade 49
8000 Århus C
Tlf. (06) 13 22 88**

**STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFOND'S ARBEJDE!**

Fa.M.D. og A.W.J.

**GLADSAXE
POLITIFORENING**

**Lrs. Steffen Møllgaard
Skovvej 4
4291 Ruds Vedby**

**Sven Aage Hansen
Avlsbrugervej 4
7000 Fredericia**

**Otto Broe A/S
Sygehusartikler
Formervangen 9 – Glostrup
Tlf. (01) 45 07 00**

**ERIC OLSEN & CO.
SPEDITØR
ØSTERGADE 14
8900 RANDERS**

**B.P.D Depotet
Stampmøllevej 5
8300 Odder**

INDBYDELSE

Interessant mødeaften

Der burde blive fuldt hus til Fange-sammenslutningens næste kammeratlige sammenkomst, der holdes den 30. januar H. C. Ørstedesvej nr. 19 kl. 19.30.

Programmet for aftenen bliver et foredrag ledsaget af lysbilleder, der omhandler en rejse gennem 5 lande, Tanzania, Nigeria, Etiopien, Indien og Afghanistan.

Foredragsholderen, overlærer, missionær, frk. Elisa Schmidt-Petersen var stærkt engageret i modstandskampen 1940—45, idet hun havde kontakt med »De frie danske« gennem Kaj Holbæk og Palm Petersen, samt en søn af fyrmester Haubirk.

Frk. Elisa Schmidt-Petersens hjem i Dragør var sidste station for 50 jøder og sabotører, der blev skibet til friheden i Sverige. Frk. Schmidt-Petersen blev advaret på et tidspunkt, hvor der var 7 jøder i hendes hjem og måtte »gå under jorden«, og 3 sabotører blev skudt af tyskerne. Den ene af dem, Haubirk, har en mindesten ved Dragør kirke og en mindeplade på Store Triangel.

Vi opfordrer og anbefaler fangekamerater fra alle fangeforeninger til at komme og stifte bekendtskab med et fint menneske. - På gensyn torsdag den 30. januar kl. 19.30.

30 års lægeundersøgelser

Gestapofangerens Sjællands Afd. afholder sidst i januar en »Social aften«, hvortil dr. med. Jens Dallerup har lovet at komme og fortælle om sine erfaringer gennem 30 år med at undersøge tidligere KZ-fanger.

Det er foreningens mening også at invitere et par gæster fra Socialministeriet.

Tidspunkt og sted vil blive angivet i næste udgave af »Pigtråd«.

Vi håber, at alle, der kan krybe og gå, vil komme til stede.

Mød venligst op fra alle af Sammenslutningens foreninger.

P. B. V.

Solveig Skjøtt

Sydsjællands-tur

Frihedskampens Veteraner i samarbejde med Amalienborg-klubben

Over 80 deltagere i FV & AK's sensomertur startede fra Israels Plads den næstsidste søndag i september.

Vel anbragt i to busser, medens regnen strømmede ned udenfor, startede vi mod

turens første mål: LEDREBORG SLOT og LEDREBORG ALLE (Nordeuropas længste), gennem VALBORUP skovene (sjællandske våbenmodtagerpladser), hvor vi så træet, man måtte fælde, da en faldskærm med container sad fast i toppen. En mindeplade er nu anbragt på stubben.

GYLDENLØVES HØJ (126 m) blev bestegnet af en del, mens vi andre lidt mere magelige blev siddende i busserne, hvor det ikke regnede. Lindegaard Olsen, der havde planlagt turen, skiftede fra den ene til den anden flere gange, og han holdt os glimrende underrettet om de forskellige landskaber og steder, vi kom igennem.

Vi var blevet lovet solskin, når vi kom til FISKERHUSET, der ligger ved Susåens udløb i Tystrup-Bavelse Søområde. Lindegaard må have gode forbindelser opad, for solen kom til at skinne og holdt sig resten af dagen. Her spiste vi frokost, dels medbragte »klemmer« medens andre spiste stedets specialitet »stegete ål«, men alle havde besøg af Harald Jensen.

Efter frokosten kørte vi forbi BAVELSE og GUNDERSLEV godser til HERLUFSHOLM kostskole, hvor vi fik lidt at vide om arbejdet under besættelsen og besøgte kirken; under en razzia fandt tyskerne ikke en eftersøgt radiosender (de havde ikke fantasi til at undersøge sarkofagerne, og Herluf Trolle ville vel også have roteret nogle gange, hvis han havde vidst, at man via hans kiste kunne fortsætte forbindelserne til England).

På SVINØ kirkegård, hvor 107 allierede blev begravet af tyskerne, blev kranse nedlagt. Der er 61 engelske flyvergrave tilbage (46 amerikanere er senere ført hjem til USA). Den gamle klokke fortalte ved kaffebordet om Svinø under besættelsen og begravelserne.

Via NYSØ gods (med Thorvaldsens værksted) kørte vi til VEMMETOFTE adelige JOMFRUKLOSTER, hvor herskabstjeneren (i kjole & hvidt) fortalte om klosteret og kirken, og om politibetjente under jorden som pensionærer, selvom de vel ikke kunne siges at høre ind under klosterets egentlige klientel.

Det var begyndt at blive mørkt, men vi nåede at se STEVNS KLINT med den halvt nedstyrtede HØJERUP KIRKE, inden middagen skulle indtages i RØDVIIG (hvis havn var kendt udskibningssted for Sverigestransporterne under besættelsen). Efter middagen havde vi besøg af »VOGNMANDEN« (Børge Nielsen), som på en interessant og levende måde beret-

tede om begivenhederne dengang.

Efter en lang, anstrengende, men dejlig tur rullede vi med et kvarters forsinkelse ind på Israels Plads kl. 22.30.

Lad os håbe, der er skabt en tradition med disse ture, og vi glæder os til, om vi næste år kommer en tur til Jylland. FYN 1973, SJÆLLAND 1974, og JYLLAND 1977?

Selvom vi efterhånden er blevet »ældre mennesker«, er kammeratskabet der stadig, men det er ikke udelukkende »dengang«, vi taler om; vi er trods alt ikke så forkalkede, at fremtiden ikke også spiller en rolle.

Den ensomme ulv

Polsk krans i Ryvangen

Den polske Folkerepubliks ambassade i København lagde den 31. okt. kl. 9.30 en krans ved de faldne frihedskæmperes monument i Mindelunden og blomster på den polske deltager i dansk modstandsbevægelse, Lucjan Maslochas og hans kone Lone Mogens grave. Den polske ambassadør, Stanislaw Pichla og repræsentanter for polakker i Danmark overværede højtideligheden.

Krigsforbryder-aftale godkendt i udvalg

Bonn, 18/10. Det vesttyske parlaments juridiske udvalg afsluttede i går drøftelsen af den fransk-vesttyske aftale om strafforfølgelse af krigsforbrydere og vedtog - mod CDU/CSU-oppositionens stemmer - at anbefale, at forbundsdagen ratificerer traktaten. Aftalen skal muliggøre, at tyske krigsforbrydere, der in absentia er dømt i Frankrig, kan stilles for en domstol i Vesttyskland. Aftalens ratificering vil betyde, at flere højtstående forhenværende SS- og politifolk må regne med ny retssag i Vesttyskland. Fra oppositionens side udtryktes frygt for, at aftalens ikrafttræden vil kunne føre til belastninger for forholdet mellem Frankrig og Vesttyskland samt til »forstyrrelse af retsfreden« i forbundsrepublikken. Den tysk-franske kvinde Beate Klarsfeld skabte for fire år siden blæst omkring den aldrig ratificerede aftale, da hun forsøgte at bortføre den tidligere gestapocheff i Paris, Kurt Lischka, fra Köln. For nylig blev hun idømt to måneders fængsel for bortførelsesforsøget. Dette mødte kraftig kritik i udlandet. Lischka er i Frankrig in absentia blevet idømt fængsel på livstid for sit ansvar for deportationen af 100.000 jøder.

en glædelig jul
samt
et godt nytår
ønskes af

SKAGEN AVIS

E.WILLADS HANSEN

GREVE H.H.MOLKE

J.GOTTFRED JENSEN A/S

ISLEVBRO CYKELSERVICE

GROSS.FØGE JENSEN

TANDLÆGE K.NYEMANN

DANSK HANDELSBLAD

LUNDGÅRD TEGLVÆRK

FRK.ESTRID NIELSEN

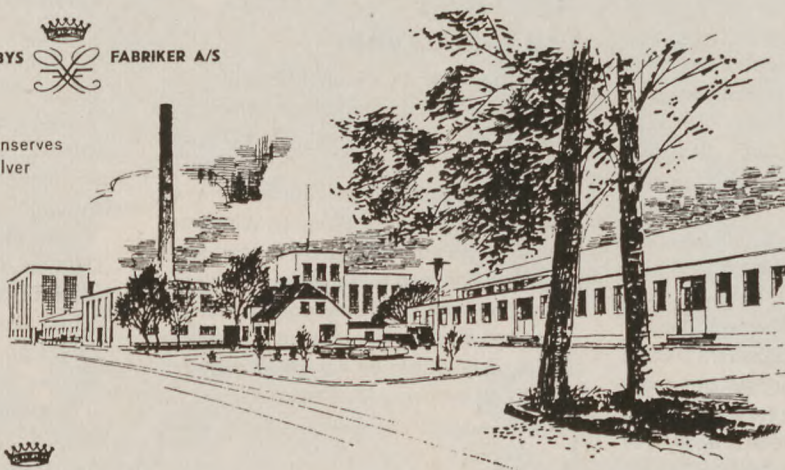
J.PETERSEN'S BESLAGFABRIK

FREDERIKSHAVN VÆRFT A/S

SØNDERBYS FABRIKER A/S

Mælkekonserves
Mælkepulver
Smør
Kasein

MEJERIET WEDELSBORG
ELBO og DANBO OST

TLF.: 09 - 74 10 13

TELEX 50.366

Byttede skib med skrivebord

Næstkommanderende på Søværnets inspektionsskib »Beskytteren« ombyttede i 1921 kommandobroen med en stol bag skrivebordet. Den 31. okt. fejrede både han og hans eget forsikringselskab 50 års jubilæum. Manden er forsikringsdirektør Hector Bundesen, 69 år, kendt som »Jesper« fra modstandsbevægelsen og hædret med allierede hæres medaljer.

Hector Bundesen har rang af orlogskaptajn.

Modstandsbevægelsens historiker, dr. phil. Jørgen Hæstrup, antydede en hemmelighed i sine optegnelser.

Hector Bundesen var arresteret af Gestapo en overgang, og Hæstrup betegner fængslingen som en krise for efterretningsvæsenet mod tyskerne.

– Ikke noget, der bør tales om, mener Hector Bundesen. Erfaringer og metoder fra besættelsen kan komme til ny nytte, og derfor skal man ikke fortælle alt offentligt.

Under besættelsen var han orlogskaptajn i søværnet. Efter 29. august 1943, da flåden blev sænket, gik han særdeles aktivt ind i modstandsbevægelsen. Han blev arresteret og sad både i Vestre Fængsel og Frøslevlejren.

Nationalt hykleri

Nationalt hykleri kalder en fremtrædende konservativ politiker og minister under besættelsen, Henning Hasle, den danske holdning til besættelsestidens problemer og personer, sådan som den kom til udtryk efter befrielsen.

Det sker i en erindringsbog, »Skyggen fra syd«, (Gads forlag), hvori han i polemik mod tidligere politikerkolleger stærkt fastholder de daværende politikeres ansvar for den såkaldte »forhandlingspolitik« over for tyskerne.

Højesteretssagfører Henning Hasle var konservativt folketingsmedlem fra 1932 til 1945 og formand for partiets rigsdagsgruppe 1939-40. I den første samlingsregering efter besættelsestiden 9. april 1940 var han minister uden portefølje. December 1945 nedlagde han sit folketingsmandat som følge af offentlig uro omkring hans person.

Frøslev-lejrens fremtid

Fra og med finansåret 75-76 vil Padborg-lejren blive nedlagt som uddannelsessted for værnepligtige.

Der vil dog fortsat være mulighed for at lade skolebørn og højskoleelever m. fl. overnatte i lejren i forbindelse med besøg i Frøslevlejrens Museum.

Der har fra indenrigsministeriets side været indkaldt forslag fra interesserede angående lejrens videreførelse til et eller andet formål, men ingen har turdet overtage lejren, da der er forbundet meget betydelige udgifter til drift og vedligeholdelse.

Ny jødemords-proces i Hamborg

Hamborg, 19/10. Den 76-årige forsikringsinspektør dr. Ludwig Hahn bliver på tirsdag stillet for nævningetinget i Hamborg, sigtet for sammen med SS-officerer at have forberedt mord på mindst 300.000 jøder i Polen. Hahn var i 1942 kommandør for sikkerhedspolitiet i Warszawa. Det var ifølge anklagemyndighedens opfattelse ham, der havde ansvaret for transporten af jøder fra den polske hovedstad til tilintetgørelseslejre i tidsrummet juli-oktober 1942. Jøderne blev bl.a. bragt til koncentrationslejren Treblinka, hvor de blev dræbt så hurtigt, som det var teknisk muligt.

Revy over fire årsstævner

Torsdag den 24. oktober afholdt Sammenslutningen sin månedlige kammeratskabsaften i Italienssalen på H. C. Ørstedesvej.

Særdeles mange var mødt op for at se lysbilleder optaget af Heinrich Winter fra årene 1970 og op til i dag. De var særdeles gode, og Heinrich ledsagede sine billeder med morsomme og oplysende kommentarer. Ind imellem blev der tid til at drikke kaffe, og en øl her og der gled også ned.

Alt i alt en hyggelig aften.

GOD JUL

Runde dage

December

Hans Marius Jensen, Guldbergshave 22, 3., (502) 2200 København N., Neuengamme 50998, Buchenwald, 80 år 8/12.

Ejl. Fangel, Katrinevej 7, Ny Fløng, 2640 Hedehusene, tidligere Dachau, fylder 70 år den 9. december.

Keld Schieck, Brandholmsallé 7 c, 2610 Rødovre, Neuengamme 68394. Dalum. 60 år 17/12.

J. C. Raahauge Jensen, Vestergårdsvej 44, 1., 2600 Glostrup, Neuengamme 69373, 65 år 20/12.

C. M. Gjerlev, fhv. godsinspektør, Batterivej 29, 6400 Sønderborg fylder 90 den 29. december.

Januar

Vagn Schønning, Langelinie 57, Odense, Sachsenhausen 73089, fylder 50 år den 4. januar.

Kn. Plougsøe, Kristianiegade 22, 2100 Kbh. Ø., Neuengamme, Buchenwald, 60 år 19. januar.

H. C. Damgård, Øhuset, 6300 Gråsten, Neuengamme 50364, Porta, 65 år 26. januar.

Tom Knudsen, Sundvej 40, 8700 Horsens, Neuengamme 50492, Porta. 70 år 28. januar.

Februar

Preben Hansen, Store Karls Minde, 3380 Hundested, Neuengamme 60761, Alt Garge. 50 år 2. februar.

Maskinmester *Bjørn Nielsen*, Stationsvej 41, 2980 Kokkedal, kørte Røde Kors-ambulance, fylder 65 år den 16. februar.

Ove Mistfeldt Sørensen, Skolevænget, Dagnæs, 8700 Horsens, tidligere Hannover-Stöcken, fylder 50 år den 18. februar.

Fru *Mary Olsen*, Birkedommervej 89, 2400 Kbh. NV., Theresienstadt. 50 år 18. februar.

Bagermester *Åge Hegner*, Onsbjerg Alle 49, 2730 Herlev (Dansk Røde Kors), fylder 65 år den 21. februar.

Laurits Kjøngerskov, Svanevej 50, Rødbyhavn, 4970 Rødby, Neuengamme 68.386, Dalum. 50 år 28. februar.

15 af